

ABSTRACT BOK

Nordisk konferanse om brukermedvirkning i helse- og velferdssektoren

Sammen om medvirkning – en møteplass for brukere,
praksisfelt, utdanning og forskning

12. – 13. mai 2022 | Vetre konferansesenter i Asker

Nytt Ressurs- og kompetansesenter for brukermedvirkning på Vestlandet?

Berit Angelskår¹

¹Alrek Helseklynge, Bergen, Norway

Vi ønsker å etablere et Ressurs- og kompetansesenter for brukermedvirkning for forskning, tjenester og innovasjon tilknyttet Alrek helseklynge, med ambisjon om å:

- 1) Samle, utvikle og formidle kunnskap og metodikk om brukermedvirkning
- 2) rekruttere egnede personer til å medvirke
- 3) Tilby hjelp til søknader om ekstern finansiering
- 4) Tilby rådgivning, kompetanseheving og metodeopplæring
- 5) Fremme kunnskapsbehov identifisert av brukere selv
- 6) Styrke og trygge brukere i sin rolle som medvirkere

Ambisjonen er å utvikle en modell der senteret er selvfinansiert gjennom oppdrag av ulik karakter. Det kan være en kombinasjon av prosjektbaserte oppdrag og mer langvarige engasjement fra partnere i Alrek. På sikt vil senteret ta oppdrag fra andre aktører, som kommuner, bedrifter, sykehus og utdannings- og forskningsinstitusjoner andre steder i landet.

Ideen springer ut fra brukerpanelet i Alrek helseklynge. Panelet får en del henvendelser om å bidra i forskning, politiske planer og nasjonale prosjekter, slik som Pasientens legemiddelliste. Brukerpanelet melder behov for å jobbe mer systematisk for å øke kompetanse, skape felles forståelse for brukermedvirkning, gjøre brukerkompetanse mer tilgjengelig, samt administrere brukerretterspørsel, medvirkning og honorering på en god måte.

Det er stor variasjon i hvilken grad og hvordan brukermedvirkning utøves, både i helse- og omsorgstjenestene, i forskning og i innovasjonsprosesser. En stor utfordring er særlig hvordan en kan sikre brukermedvirkning i folkehelse og helsefremmende tiltak.

I forskning er brukermedvirkning et nokså nytt praksisfelt og det er stor variasjon i hvordan en forstår det. Vi ønsker å samle og utvikle kunnskap om hva brukermedvirkning i forskning er og hvordan brukermedvirkningen kan bidra til kvalitet, relevans og nyttiggjørelse av kunnskap.

Vi er i den spede begynnelse med å bygge opp et nytt partnerskap med mål om å søke eksterne midler. Vi har flere spørsmål enn svar, og ønsker å benytte konferansen til å invitere til dialog, innspill og samarbeid.

Felles opplæringsprogram for forskere og medforskere

Ole Petter Askheim¹, Henning Pettersen¹, Rune Lundquist²

¹Høgskolen i Innlandet, , Norge, ²Sagatun Brukerstyrt Senter, , Norge

I litteraturen om brukermedvirkning i forskning legges det vekt på betydningen av at forskerne med erfaringsbakgrunn (medforskerne) får god og tilstrekkelig opplæring og trening (McLaughlin 2009; Hancock mfl. 2012). Det legges vekt på at de vil trenge opplæring i hva forskning innebærer, metodiske tilnærminger og forskningsetiske problemstillinger. Videre at opplæringen skal være variert og presenteres på en måte som anerkjenner deltakernes tidligere erfaringer og kunnskaper slik at det skapes likeverd i forskningsprosessen. I svært liten grad tar imidlertid litteraturen opp at forskerne med akademisk bakgrunn kan trenge opplæring når de går inn i slike samarbeidsprosjekter. Også for dem innebærer forskning med brukerinvolvering (samprodusert forskning) nye måter å tenke og samarbeide på i forskningsprosessen. På bakgrunn av slike erkjennelser avholdt Høgskolen i Innlandet i samarbeid med Sagatun brukerstyrt senter (psykisk helse) høsten 2021 et felles opplæringsprogram for forskere ved høgskolen og deltakere med erfaring som tjenestebrukere. Programmet ble gjennomført i form av tre to-dagers samlinger med til sammen 30 deltakere knyttet til sju fou-prosjekter med aktiv deltakelse fra forskere fra høgskolen og personer med erfaringskompetanse. Deltakerne var ca. likelig fordelt mellom ansatte fra høgskolen og med personer med erfaringsbakgrunn. Prosjektene var i hovedsak knyttet til tematikk rundt psykisk helse og rus, og arbeidsinkludering, og opplæringen vekslet mellom forelesninger, diskusjoner i grupper og trening i intervjuing.

På slutten av hver samling fylte alle deltakerne ut evalueringsskjemaer. I tillegg skal det avholdes en samling for deltakerne i vår som vil ha fokus på mer langsiktige virkninger av programmet. I presentasjonen vil vi vil redegjøre for erfaringene fra programmet slik de kommer fram i evalueringene, både fra deltakerne med forskerbakgrunn og fra de med erfaringskompetanse. Vi vil diskutere verdien av et slikt program og hvilke lærdommer vi har hentet for å kunne forbedre og videreføre opplæringsprogrammet.

Kritisk narrativ intervensjon som en form for samarbeid for å redusere skader, fremme verdighet og forebygge hepatitt C

Aleksandra Bartoszek¹

¹*Vid Vitenskapelige Høgskole, Oslo,*

Dette er forslag til å presentere et kreativt samarbeidsprosjekt. Presentasjon kan være enten tradisjonelt innlegg, «speaker corner» eller gå som en del av et planlagt «kreativt» program.

I presentasjonen vil jeg gi et eksempel på et vellykket samarbeidsprosjekt – en kritisk narrativ intervensjon som resulterte i en etnografisk tegneserie om sprøytebruk og hepatitt C. Prosjektet og den grafiske publikasjonen «Viruset» var et samarbeid mellom en sosialantropolog, en grafiker og individer som injiserer illegale rusmidler samt en brukerorganisasjon Foreningen for Human Narkotikapolitikk. Prosjektets mål var å redusere kroppslige, sosiale og narrative skader knyttet til stoffbruk. Ved å beskrive prosessen bak «Viruset» ønsker jeg å illustrere at strukturelt informerte intervensjoner, slik som dette prosjektet, som tar høyde for de sosiale, økonomiske og epistemologiske ulikhetene, tjener på å ta fenomenologiske perspektiver på alvor. I vårt tilfelle innebar den holdningen å inkludere deltakernes positive assosiasjoner til deres nåværende eller tidligere heroin- og sprøytebruk, deres stigmatiserte ønsker og deres følelser – som kjærlighet – relatert til sykdommen. Jeg presenterer de narrative, konseptuelle, estetiske, metodologiske og praktiske valgene vi gjorde sammen slik at «Viruset» kunne konfrontere de dominerende, autoriserte narrative om stoffbruk og hepatitt C. Vi forsøkte sammen å ta valg som til slutt ikke ville bidra til (re)produksjon av selve gjenstanden for forebyggingen – stigma relatert til hepatitt C – men ville i stedet skape et eller flere nye narrativer som fremmet opplevelse av hensikt, anerkjennelse og menneskelighet.

Skyggeutvalgene: om «brukerstemme», representasjon og mobilisering i norsk rusreform

Aleksandra Bartoszek¹

¹*Vid Vitenskapelige Høgskole, Oslo,*

Inntil 2018 var norske myndigheter urokkelige i sin konservative ruspolitikk der ulovlig stoffbruk er en forbrytelse. Dette året oppnevnte helseministeren Bent Høie Rusreformutvalget som skulle forberede gjennomføringen av regjeringens rusreform der ansvaret for samfunnets reaksjon på bruk og besittelse av illegale rusmidler til eget bruk overføres fra justissektoren til helsetjenesten. I tillegg til lederen, besto utvalget av ni medlemmer. To av disse var «brukerrepresentanter». Ministerens valg av representantene møtte stor misnøye fra flere stoffbrukere som hevdet at representantene «ikke er ekte rusmisbrukere» og ikke «snakker for» eller «handler på vegne av» deres erfaringer og meninger. Noen reagerte offentlig gjennom kronikker, konsert, underskriftskampanje og til slutt med å etablere en alternativ organisasjon – Skyggeutvalget. Utvalgets mål var å levere et alternativt forslag til en «kunnskapsbasert» rusreform formet av «brukerstemmer» og «ikke forurensset av politiske kompromisser». Likevel, i prosessen ble også dette utvalget fanget i motstridende representasjonslandskap og dets medlemmer begynte å stille spørsmål rundt strategisk solidaritet.

Basert på dette caset og et etnografisk feltarbeid blant demonstrantene, undersøker jeg i dette innlegget representasjonskonseptet slik det ble forstått, bestridt og brukt av stoffbrukere. Ved å utforske hvordan de forholder seg til «brukerstemmer» og stiller spørsmål ved autensitet til noen av «brukerrepresentanter», fremhever jeg hvordan skiftende politiske landskap påvirker forståelser av representasjon samt former politiske, individuelle og kollektive former for involvering. Jeg trekker på Pitkins politiske filosofi og anvender den klassiske kategoriseringen av politisk representasjon for å foreslå en revisjon av de styrende forutsetningene om «brukerrepresentanter» som i økende grad informerer rus- og behandlingspolitikk i Norge. Jeg spør om begrepet representasjon i seg selv kan være en barriere for meningsfylt involvering.

Betydningen av samvalg innen psykisk helsevern

Lise Beyene¹

¹Vid Vitenskapelige Høgskole, ,

Betydningen av samvalg innen psykisk helsevern

Bakgrunn: Det har i flere år vært fokusert på pasienters ønske om mer medvirkning i egen behandling når de er innlagt i psykiatrisk sykehus, og flere tiltak er satt i verk for å fremme brukermedvirkning. Nasjonale retningslinjer i Norge anbefaler samvalg, som innebærer at pasienter deltar aktivt i beslutninger vedrørende behandlingen sammen med helsearbeidere. Til tross for helsearbeideres økte fokus på å inkludere pasienten mer aktivt i behandlingen, blir det fortsatt rapportert om manglende inkludering av pasienter i beslutninger som blir tatt.

Hovedspørsmål: Hva er betydningen av samvalg innen psykisk helsevern?

Metode: Data ble samlet inn ved hjelp av tre empiriske delstudier, som inneholder dybdeintervjuer med 16 pasienter og flertrinns fokusgruppeintervjuer med åtte helsearbeidere. Dataanalysemetoder inkluderer kvalitativ innholdsanalyse og tematisk analyse.

Hovedfunn: Pasientene erfarer at de får bedre psykisk helse når de deltar aktivt i samvalg i et komplementært samarbeid med helsearbeider. Når pasientenes og helsearbeideres ekspertise blir brukt sammen gjennom hele behandlingsforløpet kan pasienter delta aktivt i samvalg. Aktiv pasientdeltagelse i samvalg er viktig for at pasientene skal modnes og utvikle sin psykiske helse. Helsearbeidere erfarer at å praktisere samvalg er å balansere mellom makt og ansvar for å fremme sikkert psykisk helsearbeid. Å praktisere samvalg er en dynamisk, kontinuerlig og krevende prosess som krever kontinuerlig refleksjon og vurdering av pasientens ressurser, begrensninger og behov for hjelp. Samvalg er å være sammen om å dele beslutninger for verdig psykisk helsearbeid. Både for mye og for lite autonomi kan true pasientens verdighet. Samvalg i psykisk helsearbeid er en multifasetert prosess.

Konklusjon: Når helsearbeidere er pasientens samarbeidspartner og støttespiller gjennom hele behandlingsforløpet, kan pasienter delta aktivt i beslutninger vedrørende egen behandling og erfare verdighet.

Spørsmål til diskusjon: Hva skal til for at pasienter skal bli mer inkludert i beslutninger vedrørende egen behandling?

Betydningen av ungdommens stemme

Lars Borge¹, Kjetil Hansen Rynning¹, Mahamed Bashir¹

¹Forebyggende Ungdomsteam, Bydel Vestre Aker, Norge

Forebyggende ungdomsteam i Vestre Aker ble etablert i 2020 som en del av SaLTo samarbeidet. Teamet jobber rus og kriminalitetsforebyggende og er en oppsøkende tjeneste rettet mot ungdommer og unge voksne i alderen 12-22 år.

Teamet har valgt å benytte kartleggings- og analyseverktøyet SAT (situasjon, analyse, tiltak) i regi av og med veiledning fra Korus Oslo. Dette har bidratt til å løfte ungdommens stemme og sette fokus på veien mot en ungdomsvennlig tjeneste.

Brukermedvirkning er en kontinuerlig prosess i arbeidet og utformingen av tjenestetilbudet. Et av resultatene av kartleggingen har bidratt til at ungdommene har vært med på å forme hvordan vi har interaksjon med ungdommen, hvilket tilbud vi tilbyr og hva vi setter fokus på inn mot bydelen.

En utfordring er det å faktisk sikre at ungdommene får medvirke i utviklingen av tjenestene. Hvordan tilrettelegge at ungdommene får en reell medvirkning i utviklingen av tjenesten og tar vi med oss ungdommenes stemme og ønsker? Erfaringskonsulenter kan bidra med å løfte brukerperspektivet og bidra til nå ut til ungdom i risiko. Teamet har aktivt brukt denne erfaringskompetansen for å styrke brukerperspektivet i tjenesten.

Teamet har fokus på oppsøkende arbeid. Gjennom å ha tilstedeværelse og kontinuitet i ungdomsmiljøene kan teamet opparbeide seg kunnskap om ungdommenes ønsker og behov. For å få til dette er det viktig med robuste og forutsigbare tjenester som utøver fleksibilitet og tilgjengelighet ovenfor ungdommene i bydelen. Tillit ute blant ungdommene er også en forutsetning for at ungdommene vil gi oss informasjon og at vi kan bruke denne inn mot bydelene og andre samarbeidspartnere. For vi tenker det er ungdommene som selv vet hva de ønsker av tjenester og det er vi som må tilpasse oss disse ønskene.

Kunskapsutveckling i socialtjänsten - Erfarenheter av brukarmedverkan i en samskapande process med ungdomar, socialsekreterare och forskare

Doktorand Kristina Bromark¹

¹*Stockholms Universitet, Stockholm, Sverige*

Presentationen bygger på en studie där deltagande design har använts både som en metod för datainsamling och som en metod för att stärka barn och ungas delaktighet i praktiken.

Det finns flera argument för barn/ungas delaktighet, förutom den demokratiska rättigheten, att förfoga över och respekteras för sin kompetens, något som kan bidra till stärkt självkänsla. Forskning visar att kunskap om barn/ungas förutsättningar att medverka, samt metoder som stärker medverkan, är bristfällig i praktiken. För att öka barn/ungas möjlighet att delta i mötet med socialtjänsten, genomfördes en designstudie under 2020-21, där samtalskort designades i praktiken med barn/unga, socialsekreterare och forskare. Syftet med studien är att beskriva och analysera den samskapande processen, där samtalskort togs fram. Erfarenheterna kan bidra med kunskap om hur delaktighetskapande verktyg kan utvecklas i samspel med relevanta aktörer i forskning och praktik. Den teoretiska utgångspunkten är att makt är kopplad till en epistemiskt orättvis praktik (Fricker, 2007). Vidare undersöks designprocessen utifrån Flanagans (2020) teoretiska modell om delaktighet i forskningsprocessen.

Inom ramen för studiens deltagande design används en serie tekniker i workshop-format; Framtidsverkstad, story-telling, rollspel och prototypbedömning. Resultaten berör hur vissa spänningar noterats mellan de olika målgruppernas perspektiv och erfarenheter, samt framtagandet av ett dynamiskt verktyg. Målgruppernas kunskap har vägts samman och definierat samtalskort. En slutsats är att det designade verktyget behöver vara flexibelt och möta det unika för varje individ och samtidigt möjliggöra för en likvärdig och rättvis praktik. Processen når medverkan till viss del, deltagarnas kunskap och erfarenhet har tagits tillvara och integrerats i verktyget. En risk med deltagande design-projekt kan vara att det blir alltför kopplat till de enskilda individerna i den förevarande studien. Kanske är processen, att arbeta med involvering av olika perspektiv, lika viktig som det som designas?

Høyskoleutdanning for studenter med utviklingshemming

Førsteamanuensis Anna Chalachanová, Professor Inger Marie Lid

Bakgrunn

Personer med utviklingshemning har i dag i praksis ikke tilgang på noe tilbud om høyere utdanning i Norge (NOU 2016:17, se NOU 2016:17 pkt. 8.2.6 Høyere utdanning). I den offentlige utredningen På lik linje anbefales det å sette i gang forsøksordninger med et særlig tilrettelagt studietilbud ved universitet eller høyskole for personer med utviklingshemning (NOU 2016:17 20.3.5). Et slikt tilbud er også en oppfølging av FNs bærekraftsmål nummer 4 om god utdanning, mer spesifikt delmål 4.5. Høyere utdanning i alle dens former er en viktig arena for å sikre personlig utvikling og kvalifisering til arbeidsmarkedet. For mange er studietiden en viktig formativ periode i livet, der en i tillegg til å tilegne seg kunnskap knytter viktige relasjoner, blir mer selvstendig og får utfolde seg i en friere læringssituasjon enn tidligere. Ved å lage et studieløp ved VID vitenskapelige høyskole som er tilgjengelig for en liten gruppe studenter med utviklingshemning, ønsker pilotprosjektet å sette fokus på at tilgang til høyere utdanning er en rettighet for alle.

Hovedspørsmål

Hvordan legge til rett for god medvirkning i utvikling av et nytt studietilbud for personer med utviklingshemning sammen med personer med utviklingshemning og utdanningsinstitusjonen?

Metode/beskrivelse av prosessen

I denne presentasjonen ønsker vi å sette søkelys på arbeidsprosesser knyttet til etablering av et nytt studium for studenter med utviklingshemning. Vi vil særlig legge vekt på og løfte opp medvirkningsprosesser og hvordan brukerinvolvering er realisert og tilrettelagt for i vårt samarbeid med potensielle studenter. Vi ønsker også å løfte opp utfordringer knyttet til etablering av et nytt studium. Utfordringene har sammenheng med hvilke forventninger de potensielle studentene kan ha og hva som er mulig å realiseres.

Spørsmål til diskusjon

Hvordan kan en fortsette og ivareta brukerinvolvering underveis i løpet av studiet?

Perspektiver fra arkitektur og antropologi i studier av brukerinnflytelse

Liv Bodil Eide¹

¹UiT Norges Arktiske Universitet, Tromsø, Norge

Bakgrunn

Sosial- og helsefaglig arbeid skjer alltid i fysiske omgivelser. Arkitektur og innredning setter rammer for møter mellom profesjonelle og brukere/pasienter.

Fra et tverrfaglig prosjekt om betydningen av arkitektur i fødselsomsorgen (COST Action BIRTH, arbeidsgruppe Organizational perspectives) presenteres perspektiver fra arkitektur og antropologi.

Hovedspørsmål

Hvordan kan perspektiver fra arkitekturfag og antropologi benyttes i empiriske studier av brukerinnflytelse i helse- og sosialfaglig arbeid?

Teori og metode

Foucault diskuterer hvordan «spatial relations and architecture contribute to the maintenance of power (...) at a level that includes both the control of the movement and the surveillance over the body in space» (Low 2017: 19). Olsson sier at «(...) the very point of building is to shape other people's life» (i Nord og Högström 2017: 1).

Space syntax theory er en tilnærming for å forstå forholdet mellom arkitektur og mennesker (Setola og Borgianni 2016). «Spatial configuration», altså hvordan rom er organisert ift hverandre, er et utgangspunkt for å studere bla tilgjengelighet, utsyn og mulige møteplasser i en bygning.

Konklusjoner og spørsmål til diskusjon

I en litteraturstudie om betydningen av fysiske omgivelser for fødselsomsorg diskuteres åtte fysiske elementer og deres betydning for relasjonen mellom jordmor og fødende kvinne (Setola m. fl. 2019). Her vil jeg diskutere noen av disse mtp relevans for empiriske studier: Romlig organisering av avdelingen, vaktrommets posisjon i forhold til føderom, føderommenes form/størrelse/møblering og filter/skjerming mellom føderom og korridor.

Referanser

Low: Spatializing Culture. The Ethnography of Space and Place. Routledge 2017

Nord og Högström (red.): Caring Architecture. Institutions and Relational Practices. Cambridge Scholars Publishing 2017.

Setola og Borgianni: Designing Public Spaces in Hospitals. Routledge, New York 2016.

Setola, Naldi, Cocina, Eide, Iannuzzi og Daly: The Impact of the Physical Environment on Intrapartum Maternity Care: Identification of Eight Crucial Building Spaces. HEARD 1-32 2019.

Individuelt tilpasset oppfølging i Nav: Veilederes erfaringer med digital aktivitetsplan i arbeidsrettet oppfølging

Liv Bodil Eide¹

¹UiT Norges Arktiske Universitet, Tromsø, Norge

Bakgrunn

I arbeidsrettet oppfølging er målet helhetlig innsats og individuelt tilpassede tjenester. Relasjonen veileder - bruker er sentral. Navs kanalstrategi strukturerer brukernes kontakt, etablerer nye kanaler for tilgang, og skal bidra til økt tilgjengelighet. Digitalisering av aktivitetsplanen og innføring av jobb-mobiler inngår i dette. Forskning viser utfordringer knyttet til bruk av digital aktivitetsplan mtp brukeres rettigheter og medvirkning. Det er viktig å se på Nav-ansattes handlingsrom for å avdekke forhold som har betydning for individuell tilpasning av oppfølgingen.

Presentasjonen er basert på empiri fra ALIN forskningsprosjekt, arbeidspakken «Innovasjon, læring og bruk av teknologi i NAV». ALIN inngår i UniversitetsNAV, et formalisert samarbeid mellom UiT Norges arktiske universitet og NAV Troms og Finnmark. (Publikasjon: Eide og Kane 2021).

Hovedspørsmål

Hva slags handlingsrom for individuell tilpasning av oppfølgingen har veiledere ved bruk av digital aktivitetsplan? Hvor i dette ligger muligheter og hindringer for brukerinnflytelse?

Teori og metode

Bruk av teknologi studeres som «tinkering» (Mol, Moser & Pols 2010: 14–15), altså en stadig gjensidig tilpasning mellom teknologibruk og andre faktorer i veiledernes arbeidshverdag.

Undersøkelsen er basert på delvis strukturerte intervju av ansatte ved to Nav-kontor.

Konklusjoner og spørsmål til diskusjon

I sin arbeidshverdag balanserer veilederne mellom hensyn til organisering av arbeidet og til individuelt tilpasset brukeroppfølging. Digital aktivitetsplan fungerer svært bra for dem: Den gir oversikt, effektiv og dynamisk kommunikasjon, og automatisk dokumentasjon av brukerkontakt. Veilederne uttrykker en ambisjon om individuell og helhetlig oppfølging, bl.a. gjennom hvordan de veksler mellom fysiske møter og digital kontakt. Et dilemma oppstår ved bruk av sms, der dokumentasjon ikke skjer automatisk. Dette berører brukernes muligheter for innsyn og medvirkning.

Referanser

Mol, A., Moser, I. & Pols, J. (2010). Care: putting practice into theory. I A. Mol, I. Moser & J. Pols (Red.), Care in Practice: On Tinkering in Clinics, Homes and Farms. (s. 7–25). Bielefeld: transcript Verlag.

Delaktighet på äldreboende: personal och chefers förståelser av vad brukardelaktighet innebär

Phd Sara Erlandsson¹

¹*Stockholms Universitet, Stockholm, Sverige*

Brukardelaktighet, deltagande och självbestämmande betonas alltmer inom det sociala arbetets olika verksamheter, och så även inom äldreomsorgen. Forskning visar dock att det är svårt att omsätta det abstrakta idealet om brukardelaktighet i praktisk verksamhet, och att den enskilda personalens tolkningar, attityder och kunskap kan vara avgörande för så kallade brukares möjligheter att delta i beslutsfattande.

Personer som bor på äldreboende i Sverige idag har omfattande behov av stöd dygnet runt. För dessa personer är personalen som ger stöd avgörande för vilka möjligheter de får att påverka hur deras liv utformas, både i informella överenskommelser om hur vardagen utformas dag för dag, och mer formella beslut som vårdplanering. Hur personalen förstår begreppet delaktighet påverkar hur det omsätts i praktisk verksamhet, och därmed vilken möjlighet äldre personer på äldreboenden får att påverka sina liv. Med bakgrund av detta är syftet med denna studie att utforska hur personal och chefer på äldreboenden förstår begreppet delaktighet, och vilka implikationer olika förståelser har för de boendes möjlighet till inflytande.

Studiens empiriska material består av intervjuer med chefer samt fokusgruppsintervjuer och skriftliga utsagor från så kallade framtidsverkstäder med personal på två olika svenska äldreboenden. En tematisk analys visade flera parallella förståelser av delaktighet: delaktighet i beslut, delaktighet genom att utföra sysslor; delaktighet genom att bevara tidigare rutiner och intressen samt delaktighet genom att vara närvarande. Analysen visar att flera av dessa teman inrymmer en förståelse av delaktighet som inte ger de boende reellt inflytande. Detta visar också att personalen behöver mer kunskap både om vad brukardelaktighet innebär samt om metoder och rutiner för att arbeta med brukardelaktighet på ett sätt som faktiskt ökar de äldre boendes inflytande över sitt liv.

Muligheter og hindringer for brukermedvirkning i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger

Ariana Fernandes Guilherme¹, Monica Kjørstad²

¹OsloMet - storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap, Norge, ²OsloMet - storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap, Norge

I denne presentasjonen rettes det fokus på introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger og innvandrere og brukermedvirkning. I henhold til introduksjonsloven er det en viktig målsetting at introduksjonsprogrammet skal utformes i samarbeid med den enkelte deltakeren. Brukermedvirkning er derfor sentralt, samtidig som det kan være utfordrende å realisere. Presentasjonen bygger på en empirisk studie som har som mål å utvikle kunnskap om forholdene og utfordringene for deltakerne i introduksjonsprogrammet. Forskningsspørsmålet er hva som hemmer og fremmer muligheten for medvirkning.

Temaet undersøkes fra to perspektiver, deltakernes og ansattes. Forskningsspørsmålene er belyst gjennom en serie dialogmøter med deltakere og gruppeintervjuer med ansatte. Deltakerne i studien har lav eller ingen skolebakgrunn. Samtlige har landbakgrunn fra Syria og har arabisk som morsmål.

Funnene peker mot noen mekanismer som vanskeliggjør brukermedvirkning med konsekvenser for hvordan deltakere og ansatte opplever brukermedvirkning i praksis. Både deltakerne og ansatte peker på forhold som ligger på et strukturelt nivå. Deltakernes bekymringer for videre oppholdsstatus i Norge setter klare begrensninger for hva de opplever de kan ha av innflytelse på. Deres midlertidige oppholdsstatus og opplevelsen av uforutsigbarhet, gjør det vanskelig å nyttiggjøre seg av innholdet i programmet.

De ansatte trekker fram forhold som setter klare begrensninger for praktiseringen av brukermedvirkning. Disse forhold er forankret på strukturelt, organisatorisk og individuelt nivå. På strukturelt nivå setter introduksjonsloven klare rammer for hva som er det er for de ansatte å få til innenfor rammene for programmet og hvordan de kan praktisere medvirkning i samarbeid med deltakerne. På organisatorisk nivå er det blant annet økonomiske betingelser i kommunen som kan begrense hvilket handlingsrom programrådgiverne har for å kunne tilby innhold som er i tråd med hva deltakerne uttrykker at de har behov for. På individuelt nivå uttrykker de ansatte at deltakernes bakgrunn og språkkunnskaper påvirker i hvilken grad de selv kan bestemme innholdet i programmet.

Hvilke posisjoner kan være vanskelige å innta i forskning for medforskere som er avhengige av hjelpeapparatet? Om samskapingsprosesser med medforskere fra marginaliserte grupper.

Aaslund Håvard, Ellen Syrstad

Paperet bygger på to doktorgradsstudier. Begge studiene involverte marginaliserte medforskere som var avhengige av hjelpeapparatet i å bidra til samskaping av forskning. Den første studien inkluderte foreldre hvis barn var plassert i offentlig omsorg; den andre studien inkluderte mennesker som manglet bolig. I begge prosjektene oppsto utfordringer i rollen som medforsker. Disse kan forstås i lys av deltakernes marginaliserte posisjoner.

Paperet baserer seg på intervjuer og feltnotater fra studiene, som begge var utformet med et aksjonsforskningsdesign. I paperet ønsker vi å utforske samskapingsprosessen mellom forskere og medforskere i forskning der medforskerne har bakgrunn fra marginaliserte grupper som er avhengige av hjelpeapparatet. Funn fra våre studier tyder på at en slik avhengighet kan virke som en barriere for kritisk forskning eller kritiske handlinger på to måter: 1) Det er vanskelig å være kritisk til egen posisjon, og 2) Det er vanskelig å være kritisk til hjelpeapparatet.

En likhet mellom de to studiene var at det kunne virke som om mye sto på spill i rollen som medforsker, og at medforskerne inntok en posisjon som kunne fremme deres interesser. Det som imidlertid var en interessant forskjell, var at dette kom til uttrykk på ulike måter. En konklusjon vil dermed kunne være at det vil være bestemte posisjoner som marginaliserte brukere som er avhengige av hjelpeapparatet velger å innta som medforskere fordi det er mye som står på spill for dem. Ettersom brukerinvolvert forskning får økt aktualitet, anbefaler vi mer forskning knyttet til muligheter for å være kritisk når man befinner seg i marginaliserte posisjoner der man er avhengig av hjelpeapparatet.

Kunnskapsutvikling om kollektiv brukarmedverknad i helse- og velferdsutdanninga

Tone Jørgensen¹, Lillian Bruland Selseng¹, Berit Marie Njøs¹, Brit-Marie Follevåg¹

¹Høgskulen På Vestlandet, Sogndal, Norge

Brukarmedverknad er ei sentral målsetjing i norsk velferdspolitik. Like fullt har det vist seg å vere krevjande å få til i praksis, spesielt overfor brukargrupper der autonomi er utfordra eller avgrensa. Feltet treng difor auka kompetanse om kva brukarmedverknad er og korleis ein gjer brukarmedverknad i praktisk profesjonsutøving. Her spelar dei helse- og sosialfaglege utdanningsprogramma ei viktig rolle. Det er viktig å utvikle gode og praksisnære undervisningsopplegg som sikrar kunnskap om brukarmedverknad.

Utgangspunktet for vår presentasjon er erfaringar frå eit aksjonsforskningsprosjekt om individuell og kollektiv medverknad i helse- og velferdstenestene for brukarar der autonomi er utfordra (www.chapar.no). Dette prosjektet bygger på fem case-studie der målet er å utvikle innovative modellar for brukarmedverknad i praksis, utdanning og forskning. Kunnskapsutviklinga har vore organisert som eit samarbeid mellom brukarar, praksisfelt, forskning og utdanningsfelt. I prosjektet har me (mellom anna) utvikla fleire undervisningsopplegg på ulike nivå om brukarmedverknad i ulike sektorar.

I presentasjonen vil me vise fram eit av desse undervisningsopplegga. Dette handlar om kollektiv brukarmedverknad og vart prøvd ut på andre klasse på bachelor i sosialt arbeid ved Høgskulen på Vestlandet, campus Sogndal hausten 2020. Fokus i undervisninga retta seg mot brukarmedverknad på system/kollektivt nivå. Her gjennomførte studentane mellom anna ei kartlegging av kollektiv brukarmedverknad i tenestetilbodet for dei fem brukargruppene i prosjektet.

På bakgrunn av desse erfaringane ønsker vi å drøfte korleis samarbeidsforskning kan legge til rette for kunnskapsutvikling om brukarmedverknad i helse- og velferdsutdanningane

Forskingssirklar som samarbeidsform i utvikling av nye modellar for praksis: Barns medverknad i barnevernet og NAV som case

Tone Jørgensen¹, Berit Marie Njøs¹, Åsfrid Tronstad, Emmerense Mølgaard

¹Høgskulen På Vestlandet, Sogndal, Norge

Materiell omsorg og levekår utgjør viktige føresetnader for barns oppvekst og utvikling. Trass mykje kunnskap om risiko for barn å vekse opp med fattigdom, er det uvisst korleis hjelp inn mot barns levekår blir handtert i barnevernet og NAV. Korleis dette tema inngår i desse tenestene sin profesjonelle praksis kan difor vere avgjerande for kva hjelp barn og deira familiar får. Studie frå Noreg har mellom anna vist at NAV i liten grad snakkar direkte med barn om deira erfaringar med levekår. Vidare viser forsking at sjølv om familiar med låg inntekt er overrepresentert blant dei som får hjelp frå barnevernet, kan det verke som at barnevernet har lite merksemd retta mot økonomi og levekår i sin utforsking av barnets omsorgssituasjon.

Utgangspunktet for vår presentasjon er erfaringar frå eit aksjonsforskningsprosjekt om medverknad for barn som veks opp i familiar med låg inntekt og som får tenester frå både barnevernet og NAV. I dette forskningsprosjektet har forskingssirkel blitt brukt som metodisk tilnærming. I forskingssirkelen deltok to ungdommar og to foreldre med brukarerfaring, to personar frå NAV, to frå barnevernstenesta, saman med to forskarar. Eit viktig mål for arbeidet i forskingssirkelen har vore å utvikle nye modellar for samarbeid mellom barnevern og NAV som fremjar barns medverknad. I presentasjonen ønsker vi å diskutere følgjande spørsmål:

- Kva mogelegheiter og utfordringar ligg i forskingssirkel som samarbeidsform i utvikling av nye modellar for praksis?
- Kva mogelegheiter og utfordringar finst når nye praksismodellar skal implementerast på systemnivå i organisasjonen?

Dialogar i forskingssirkelen over tid og utprøving av lokale aksjonar viser at forskingssirkelmetodikken gjev stort potensiale for tenesteinnovasjon. Like fullt er det utfordringar knytt til dei ulike deltakarane sine roller og rolleforventningar i samarbeidet. Vidare er forankring på systemnivå i organisasjonen viktig for å sikre reelle og vedvarande endringar av praksis.

Brukarinflytande i Norden

Lars Lindberg¹

¹Nordens Velfärdscenter, Stockholm, Sverige

Bakgrund

Nordens välfärdscenter är en institution inom Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S). Vårt uppdrag är att bidra till utvecklingen av insatser på välfärdsområdet i Norden. Under 2021–22 ansvarar Nordens välfärdscenter för ett projekt om brukarinflytande. Projektet ska kartlägga befintlig kunskap om nordiska ländernas policy och praxis med brukarinflytande och på vilket sätt brukarinflytande kan utvecklas. Målgrupper för projektet är utsatta vuxna inom det sociala området. Som en del i projektet ska Nordens välfärdscenter ta fram en kunskapssammanställning om effekterna av brukarinflytande samt hur området kan utvecklas nationellt och på nordisk nivå.

Leveranser av projektet är bland annat att:

1. genomföra en beskrivning över de nordiska ländernas arbetsformer för brukarinflytande på nationell nivå inom det sociala området
2. ta fram en kunskapssammanställning avseende brukarinflytande och utvecklingsarbete, med fokus på utvärderingar på området.

Kunskapssammanställningen kommer tas fram av en forskare ansluten till universitet (ej klart ännu). Projektet har en referensgrupp bestående av representanter från nordiska myndigheter, brukarorganisationer och forskare.

Nordens välfärdscenter önskar inom ramen för konferensen genomföra en parallellsession som en del av kartläggningen av arbetet med brukarinflytande i Norden. Det detaljerade innehållet kommer att bestämmas i samråd med referensgruppen och anlitade forskargruppen. Vi planerar även att genomföra ett möte med referensgruppen i anslutning till konferensen.

Frågeställningar för parallellsession

- Vilka likheter och skillnader finns i organisering och reglering av brukarinflytande mellan de nordiska länderna och vad beror de på?
- Vilka är kunskapsluckorna i Norden om brukarinflytande, med fokus på metoder och utvärderingar?
- Hur kan brukarinflytande som politikområde stärkas nationellt och i Norden?

Medverkande

- Lars Lindberg - Seniorrådgivare, Nordens välfärdscenter
- Forskare som ska ta fram kunskapssammanställningen (ej klart ännu)
- Ledamöter från referensgruppen

Fra bruker til borger? Brukermedvirkning 2.0

Postdoktor Ann-mari Lofthus¹

¹HØGSKOLEN I INNLANDET, ELVERUM, Norge

I dette framlegge ønsker jeg å stille spørsmålet: "Er brukermedvirkning på systemnivå og i forskning det samme?"

Brukermedvirkning på systemnivå og brukermedvirkning i forskning har to ulike formål. På systemnivå skal brukermedvirkeren være en tillitsmann og vaktbikkje. Som brukernes representant i et brukerutvalg i helseforetak, NAV eller i en kommune, krever retningslinjene at representanten skal være oppnevnt av en brukerorganisasjon. Mandatet som brukermedvirker, blir å se etter at brukeres rettigheter blir ivaretatt av tjenesten, og at den beste behandlingen blir gitt.

I forskning er det kunnskapsutvikling som står i sentrum, og det er individets levde erfaring som bør være begrunnelsen for deltakelse og rekruttering. Dermed er det ikke min organisatoriske tilknytning som alltid spiller inn for om jeg rekrutteres inn i et fagutviklings- eller forskningsprosjekt, men de livserfaringene jeg sitter igjen med etter kontakt med fenomenet som skal under lupen.

Ulike formål for brukermedvirkningen fører også med seg ulike forventninger til rollenes innhold. Det er forskjell på å være en tillitsmann som generaliserer sin kunnskap for å sikre andre brukere rettigheter, og være en som løfter opp sine egne erfaringer for å belyse et fenomen. Det er disse forskjellene som denne presentasjonen vil omhandle.

Medvirkning i hverdagsliv for voksne personer med utviklingshemming.

Laila Luteberget¹, Høgskolelektor Peter Paluga

¹Vid Vitenskapelige Høgskole, Fakultet For Helsefag, ,

Medvirkning i hverdagsliv.

Laila Luteberget og Peter Paluga

Bakgrunn og problemstilling.

Medvirkning er nedfelt som en grunnleggende pasient og brukerrettighet. Medvirkning handler om et samarbeid mellom personen som har behov for tjenester og de som yter tjenester. Medvirkning i tjenestene til personer med utviklingshemmede er utfordrende av ulike årsaker. Prosjektets formål har vært å få innsikt i hvordan utviklingshemmede selv erfarer medvirkning i tjenestene de mottar. Gjennom samtaler med utviklingshemmede har målet vært å få økt innsikt i hvilke muligheter og barrierer for medvirkning voksne personer med utviklingshemming erfarer i eget hverdagsliv.

Metode

Det er gjennomført 8 dialogmøter med 5 voksne personer med utviklingshemming fra 5 ulike kommunale botilbud. Samtalene har hatt sitt utgangspunkt i dialogkonferanse som forskningsmetode. En forskningsmetode som vektlegger likeverdig samarbeid og gjensidig læring (Hauger & Arntzens 2003). Dialog innebærer at forskerne lytter og støtter deltakerne i dialog og samspill i den hensikt å utvikle kunnskap sammen. Det er en måte å tilrettelegge for at alle skal få ordet, også de som vanligvis ikke tar ordet (Gjermestad, Luteberget, Midjo og Witsø 2019). Det er gjort en tematisk innholdsanalyse av transkripsjoner fra samtalene (Braun og Clarke (2006). Temaene som oppsummerer samtalene begrunnes gjennom sitater fra informantene.

Resultat

Dialogmøtene skapte en arena for å dele erfaringer, sjøl om det å konsentrere seg om et tema over tid kunne være utfordrende. I samtalene fremheves gode relasjoner til ansatte, foreldre og verge som avgjørende i medvirkningsprosesser. Empati, evne til å ta personens perspektiv og samværsform preget av respekt for den som mottar hjelp, er sentrale stikkord for reel medvirkning. De peker på utfordringer og usikkerhet knyttet til veiledning og støtte i spørsmål om egen helse, økonomi, vennskap og kjæresteforhold.

Spørsmål til diskusjon

På hvilke måter påvirker retten til medvirkning din hverdag/praksis?

Tjenesteutvikling og medborgerskap for mennesker med utviklingshemming. En autoetnografisk refleksjon over forskerrollen i inkluderende forskning.

Stipendiat/rådgiver Anne Linn Midttun¹

¹Hå Kommune, Nærbø, Norge

Utgangspunktet for PhD prosjektet er at en kommune ønsket et blikk på hvordan tjenestene kan utvikles og bli bærekraftige for fremtidens demografiske og økonomiske utfordringer. Et nytt bofellesskap skulle etableres, og det ble derfor utgangspunktet for prosjektet. Vi søkte om midler fra Forskingsrådet og prosjektet er dermed en offentlig PhD. Hovedspørsmålet som utforskes er:

Hvordan kommer medborgerskap og selvbestemmelse til uttrykk i en aksjonsforskningsprosess med tjenestemottakere og tjenesteutøvere i et kommunalt bofellesskap?

Med inspirasjon fra forskningsmiljøet på VID Sandnes var det naturlig for meg å velge inkluderende forskning som metodisk design.

Kvinnene som skulle flytte inn i bofellesskapet ble spurt om de ønsket å delta. Fire av fem svarte ja. Jeg har forsøkt å være åpen for deres ønsker om tema for dialogkonferansene. Planlegging av hver konferanse har vært mellom kvinnene og forskere. Ansatte har deltatt på dialogkonferansene (pluss foreldre på den første). Jeg har også hatt møter med personalet, samt individuelle intervjuer og fokusgruppeintervju med ansatte og andre.

Foreløpige funn:

*Kvinnene viser gode egenskaper og engasjement for medborgerskap og selvbestemmelse. Men ambivalenser oppstår i møtet med strukturer og kulturer.

*Deltakelse i dialogkonferanse har ikke gitt kvinnene et tydelig læringsutbytte eller merverdi. Deltakelsen gav ikke mersmak for forskning.

Det siste funnet skal utforskes i en artikkel med autoetnografisk inngang. Her skal jeg reflektere over egen rolle i prosjektet for å forsøke å forstå erfaringene dypere enn å «bare» analysere det etablerte materialet fra møter og intervju. (Artikkel er i oppstartsfasen januar 2022)

Spørsmål til diskusjon:

Hva er det som gjør det utfordrende å få til reell inkluderende forskning?

Burde medforskere få opplæring slik at deltakelsen ble mer relevant for dem? I tilfelle hva slags opplæring?

Hvordan kan mine erfaringer som forsker brukes i tjenesteutviklingen i kommunen?

What is the experience of the expert-by-experience? A discussion of the concept “experience” in collaborative research

Sidsel Natland

¹*Oslo Metropolitan University, Oslo,*

Collaborative research might be understood as part of a dialogic turn, where different participants co-produce knowledge on the basis on different knowledges that they bring into play in the dialogue. When users are involved, they are said to contribute as “experts by experience”. However, to produce knowledge that is recognized by other researchers, policy makers, practitioners and so on, I will argue the need to reflect more epistemological and conceptual on what we mean by experience. I will use examples from research involving “experts by experience”. What challenges of epistemic cultures are at play when users and researchers are collaborating in research? What is “experience”, and what do we mean when we say that we have to understand or appreciate the service users’ experience? And can cultural anthropological concepts contribute to this discussion?

The anthropological defining quest is to represent lives and experiences of others. The commitment is to go out and learn about the actors’ world view and their reality. Insight comes from the inside. Heidegger and Husserl focused the ordinary, everyday lived experience and processes involving how phenomena unfold in time. Bate and Robert stress that the philosophy of focusing experience is radical “because it is about heightening awareness and insight, and therefore has the potential for being truly transformative”. We can never access or observe experiences; only reach the words and language people use. Experience can also manifest in different elements and forms; reflection, sensation, thought, memories, imaginations, emotions, desires and actions. There is no way of experiencing the world that is «valid», true or correct – ethnographies are about multiple interpretations. In the presentation, I will suggest how experience can be approached as affects and cognition. I aim to open a discussion whether this can be important to reflect more about in collaborative research, as we - in order to produce valuable research - still are struggling with epistemic challenges from researchers and stakeholders, adhering to other disciplines and policy requirements.

Konceptualisering af unges og forældres inddragelse i socialt myndighedsarbejde

Ph.d.-fellow Liesanth Nirmalarajan¹

¹Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt arbejde, Danmark

I det sociale myndighedsarbejde med børn og forældre kræver bedre beslutninger inddragelse af deres perspektiver, som en grundlæggende forudsætning for at sikre deres rettigheder. Der er en stigende tendens til at børn og forældres retsstilling bliver betragtet som hinandens modsætninger. Udgangspunktet i familiearbejdet er, at deres retsstilling snarere er hinandens forudsætninger. Der er behov for at respektere familien og analysere deres problemstillinger ud fra et helhedsperspektiv, hvilket kræver inddragelse af både barnet og forældre.

Formålet med oplægget er at bidrage til en nuancering og konceptualisering af begrebet 'inddragelse' og relatere det til socialt arbejdes praksis. Dette med baggrund i et indledende litteraturstudie og ph.d.-afhandling, der undersøger: "Hvordan unge og forældre oplever sig inddraget i socialt myndighedsarbejde?". På baggrund af litteraturstudiet præsenteres teoretiske bud på hvordan inddragelse kan konceptualiseres. Projektets metodiske tilgang er kvalitativt med fokus på hvordan børn og forældre oplever sig inddraget og hvordan muligheder og udfordringer opstår.

Foreløbige fund er, at praktikere arbejder forskelligt med inddragelse (Biljeveld et. al 2015; Berrick et al. 2015). Få teoretiske definitioner indeholder reelle bud på hvordan inddragelsen bør finde sted for at være i overensstemmelse med den nationale lovgivning eller Børnekonventionen (eksempelvis Shier 2001). Konferencebidraget ønskes at inspirere og udfordre den kreative proces i afhandlingen med teoretiseringen af inddragelse af børn og familier.

Der ønskes en diskussion af: "Hvordan kan inddragelse konceptualiseres?". Der er behov for inspiration fra brugere (børn og forældre), praktikere og forskere i den tidlige forskningsproces for at sikre en reel inddragelse. Børnekonventionen har både fokus på inddragelse (art. 12) og beskyttelse (art 3) af barnet. En af udfordringer for sådan en teoretisk konceptualisering kan med inspiration fra Archard og Skiveness (2009) tage udgangspunkt i en diskussion af: "Hvordan forholdet mellem inddragelse og beskyttelse bør balanceres?".

User-Focused Monitoring as a Strategy for Involvement and Mental Health Service Development: An Analysis of Swedish Monitoring Reports

Phd Katarina Grim¹, Urban Markström², Hilda Näslund²

¹Karlstad University, Karlstad, Sweden, ²Umeå University, Umeå, Sweden

User-focused monitoring (UFM) is a method of evaluating mental health services, conducted by people with lived experience of mental ill health. Research on UFM and on user involvement focused on service monitoring and evaluation is lacking. This study addresses this knowledge gap by examining UFM as a strategy for user involvement. More specifically, this study aims to synthesize patterns in UFM reports to characterize the phenomenon, as well as to further discuss negotiation processes and political opportunities in UFM. The empirical material consists of 136 Swedish UFM reports that have been analyzed in two steps: All reports were mapped according to general characteristics and a sample of 20 reports were selected to provide additional information on the method. This study has been conducted in collaboration with actors representing the user movement and municipality-based mental health services. Our analysis shows that long-term contracts between user organizations and service providers are important to create a sustainable implementation of UFM. However, strategies to protect user autonomy must be carefully considered and employed in relation to such collaborations. We further highlight the risks of a restricted focus on consumer satisfaction, and discuss the current development towards including follow-ups in the UFM process as a strategy for counteracting tokenism.

Muligheter og utfordringer for brukermedvirkning i forskende fellesskap. Forskningssirkel i prosjektet "Etterlatte ved narkotikarelatert død" (END)

Monika Alvestad Reime¹, Birthe Møgster¹

¹Western Norway University Of Applied Science, Bergen , Norge

Forskningssirkel er en arena der deltakere samarbeider over tid og i flere faser i et forskende fellesskap for å undersøke en problemstilling basert på deltakernes ulike kunnskaper, erfaringer og praksis. Hensikt er å utvikle og forandre organisasjoner. Forskningssirkel er en demokratisk arbeidsform, med mål om at alle deltakere er likeverdige og har et felles ansvar for prosess og resultat. Et slikt samarbeid gir både muligheter og utfordringer for brukermedvirkning.

Vi vil presentere og diskutere våre erfaringer med brukermedvirkning i en forskningssirkel i END-prosjektet som ble igangsatt i august 2021. END-prosjektet har siden oppstart i 2017 utviklet kunnskap om hva det innebærer for familiemedlemmer og nære venner å miste en som står dem nær i narkotikarelatert død (NRdød) og hvilke behov etterlatte ved NRdød har for hjelp. Forskningssirkelen har som formål å bidra til implementering av kunnskap fra END-prosjektet, og deltakerne vil arbeide med konkrete forbedringsprosjekter for å gjøre utdanninger og tjenester mer målrettet og i tråd med de etterlattes behov. Forskningssirkelen har deltakere fra kommuner, brukerorganisasjon, ideelle/frivillige organisasjoner, samt utdannere og forskere fra Høgskulen på Vestlandet (HVL).

Forskningssirkelen er inndelt i tre faser. I den første fasen som avsluttes mars 2022 får deltakerne presentert kunnskap fra END-prosjektet og reflekterer sammen rundt hvordan denne kunnskapen kan benyttes til lokale forbedringsprosjekter. I andre fase skal deltakerne gjennomføre forbedringsprosjektene. I tredje fase vil deltakerne sammen evaluere arbeidet i forskningssirkelen. Gjennom forskningssirkelens første fase har det blitt gjort lydopptak av alle møter, og Phd stipendiat Møgster vil intervju alle deltakere om deres erfaringer med forskningssirkel deltakelsen. Disse data sammen med erfaringer fra forskningssirkelens første fase vil danne grunnlaget for presentasjonen, og vi vil invitere til diskusjon rundt hvilke muligheter og utfordringer et slikt forskende fellesskap gir for brukermedvirkning.

Erfarenheter av att samskapa en förstärkt brukarmedverkan och delat beslutsfattande i vårdplanerings processer tillsammans med brukare och vårdgivare i socialpsykiatri

Ulla-karin Schön¹

¹*Institutionen för socialt arbete, Stockholm, Sverige*

Bakgrund: Brukarmedverkan och delat beslutsfattande beskrivs som centrala komponenter såväl i policyskrifter som i lagstiftning, i arbetet med att koordinera insatser och utforma en individualiserad vårdplanering. Men fortfarande återstår det att realiseras i praktiken.

Syfte: Målet med denna studie har varit att, utifrån deltagande design i form av framtidsverkstäder, tillsammans med brukare med en samsjuklighet och personal utforska hur samverkan och delat beslutsfattande inom socialtjänsten kan förverkligas i samordnad vårdplanering.

Metod: För att utforska hur processen att skapa en samordnad vårdplanering baserad på brukarmedverkan och delat beslutsfattande kunde designas, tillämpades en deltagande design i form av framtidsverkstad.

Åtta workshops med totalt 12 brukare med psykisk ohälsa och missbruk och 17 personal i socialtjänst och psykiatri, genomfördes för att utforska befintliga hinder för brukarmedverkan i samordnad vårdplanering och skapa lösningar för brukarmedverkan och delat beslutsfattande i samordnad vårdplanering.

Resultat: Workshopformat som framtidsverkstäder med tekniker från deltagande design genererade ett omfattande empiriskt material som illustrerar utmaningar som brukare och vårdgivare upplever i vårdplaneringsprocesser, samt en stor variation av lösningar på dessa utmaningar. Resultaten illustrerar också variationen i hur brukarmedverkan förstås och vilka förutsättningar som krävs för att förverkliga delat beslutsfattande mellan brukare och vårdgivare.

Slutsatser: En förbättrad process skapades för en koordinerad vårdplan, i Sverige kallad Samordnad Individuell plan (SIP), baserad på aktivt deltagande av brukare och vårdgivare. Den nya vårdplanerings processen karaktäriseras av transparens för brukare och personal och återspeglar brukarnas behov och preferenser i alla skeden. Det kräver noggrann förberedelse och samverkan med brukarna, samt vårdgivarens flexibilitet.

Kunnskapsutvikling om erfaringskonsulentar i helse – og velferdstenester

Lillian Bruland Selseng¹

¹Høgskulen på vestlandet, ,

Presentasjonen bygger på erfaringar frå aksjonsforskningsprosjektet CHAPAR om vilkår for individuell og kollektiv medverknad i helse- og velferdstenestene når brukeren sin autonomi er utfordra. Prosjektet er del av eit samarbeid mellom VID- vitenskapelige høgskole, OsloMet – storbyuniversitetet og Høgskulen på Vestlandet (HVL), og består av fem casestudie.

Vårt casestudie har retta seg mot brukarmedverknad for personar med rusutfordringar og kunnskapsutviklinga har vore organisert som ein forskningssirkel. Ved hjelp av dialog og deling av kunnskap og erfaring mellom forskarar, høgskuletilsette, praktikarar og brukarar har deltakarane utforska ulike formar for brukarmedverknad.

Eit sentralt tema i forskningsprosjektet har vore tilsetting av erfaringskonsulentar. Dette er eit tidsaktuelt og mykje nytta tiltak i helse- og velferdstenester for å fremme medverknad til personar med erfaring med rusproblem. For å styrke brukarperspektivet i tenestene ønsker myndigheitene å auke bruken av erfaringskonsulentar (Helsedirektoratet 2014, Meld. St. 11, 2015-2016). Tre av deltakarane i forskningssirkelen har eigen erfaring som erfaringskonsulent.

Basert på arbeidet i forskningssirkelen og erfaringskonsulentane sine egne erfaringar, vil vi presentere styrker og utfordringar med rolla som erfaringskonsulent. Presentasjonen legg vekt på gode erfaringar, systemutfordringar og refleksjonar over kva som skal til for å lukkast med tilsetjing av erfaringskonsulentar.

Bruker i sentrum – En opplæringspakke om tverrfaglig samarbeid/samhandling og brukervedvirkning

Ingrid Havnes², Spesialrådgiver Tommy Sjøfjell¹

¹A-larm, , Norway, ²Oslo Universitetssykehus , , Norway

Bakgrunn

Ved Universitetet i Oslo har simulering av ansvarsgruppemøte blitt benyttet som undervisning i samfunnsmedisin fra 2015. Dette ble utviklet og gjennomført i samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner, ansatte i NAV, og primær- og spesialisthelsetjenesten. Metodikken lot seg vanskelig overføre til andre studiesteder, grunnet betydelige personalressurser. Vi ønsket derfor å utvikle en opplæringspakke for å gi studiesteder som tilbyr helse og sosialfaglige utdanninger mulighet til å kvalitetssikre undervisning om brukervedvirkning og tverrfaglig samarbeid.

Metode

Vår metode var å utvikle, teste ut og evaluere en undervisningspakke bestående av film, tipshefte og opplæring av brukere i tett samarbeid med personer fra brukerorganisasjoner på rusfeltet, og ulike studiesteder. Brukervedvirkning var sentralt i utvikling av tematikk i undervisningsopplegget (bosituasjon, økonomi, smerte/søvn, behandling/helse, fremtidsdrømmer, taushetsplikt, etiske dilemma og kommunikasjon) og brukeropplæring. Filmen viser et ansvarsgruppemøte for en mann med rusmiddelavhengighet som skal utskrives fra døgntilbehandling som etterfølges av studentaktiviserende refleksjon/diskusjon ledet av faglærer og underviser med erfaringsbasert kunnskap. En studentaktiviserende tipsguide, basert på brukererfaringer og testing, ble benyttet for å sikre læringsutbytte. Studentene evaluerte undervisningen.

Resultater

Proessen der brukervedvirkning var sentral i utvikling, produksjon, testing og evaluering av undervisningsopplegget vil bli beskrevet i presentasjonen. Evaluering ble gjennomført av 282 av 529 studenter som gjennomførte undervisningen. 93% var fornøyd med undervisningen og 77% opplevde undervisningen som et realistisk ansvarsgruppemøte. 94% mente undervisningen belyste samhandling og samhandlingsbehov og 80% vurderte at kunnskap fra undervisningen ville påvirke nåværende og/eller fremtidig praksis. Nesten alle studentene (94%) mente det var viktig at personer med erfaringskompetanse underviste for godt læringsutbytte. Undervisningen ble opplevd virkelighetsnær, studentaktiviserende og læringsfremmende.

Diskusjon/Konklusjon:

I dette utviklingsarbeidet var betydningen av brukerinvolvering og -medvirkning helt sentralt for kvaliteten og opplevd nytte av sluttproduktet. Evalueringene formidler et behov for flere metoder/verktøy for å utnytte potensialet som ligger i bruk av Erfaringsbasert kunnskap i undervisning innen helse-, sosial- og velferdstjenester.

Å holde en annen - en inngang til brukermedvirkning for personer med alvorlig utviklingshemming?

Synne Skarsaune¹

¹Vid Vitenskapelige Høyskole, ,

Brukermedvirkning blir i denne presentasjonen forstått i lys av fenomenet selvbestemmelse. Å være selvbestemt er en menneskerett og et grunnleggende behov. Personer med alvorlig grad av utviklingshemming står i fare for å ikke få denne retten realisert. I phd-prosjektet: «Selvbestemmelse uten ord» utforskes selvbestemmelse gjennom en etnografisk studie, og i presentasjonen stilles spørsmålet; Hvordan kan selvbestemmelse realiseres for personer med alvorlig utviklingshemming innenfor profesjonelle praksiser?

Personer med alvorlig utviklingshemming er grunnleggende avhengig, og et relasjonelt perspektiv på selvbestemmelse legges til grunn. Å bidra til å realisere en annens selvbestemmelse innebærer å ha en forståelse av den andres selv, den andres identitet. Ifølge Lindemann (2014) fortelles identitet frem gjennom fortellinger om hvem en er. Lindemann bruker beskrivelsen «holding in identity» for å beskrive hvordan man kan være med å holde en annens identitet i situasjoner hvor en person har utfordringer med å fortelle, eksempelvis ved demens eller alvorlig utviklingshemming. Denne forståelsen er særlig utforsket innenfor nære, familiære relasjoner. I denne studien anvendes den i en profesjonell kontekst som en mulig inngang til å realisere selvbestemmelse. Omsorgsetikken som presentert av Kittay (2019) danner et teoretisk bakteppe for hvordan man kan møte disse profesjonelle relasjoner preget av asymmetri og avhengighet.

Det etnografiske materialet består av 124 timer observasjon av tre personer med alvorlig utviklingshemming i samspill med ti profesjonelle. Utvalgte samspills-situasjoner er filmet. I tillegg er intervju og dialogmøter gjennomført med både de profesjonelle og personens familie.

Fra materialet presenteres ulike måter denne holdingen finner sted. Vi foreslår videre noen betingelser som er nødvendige for at holdingen skal kunne bidra til realisering av selvbestemmelse i profesjonelle praksiser: anerkjennelse av de profesjonelles avgjørende rolle, viktigheten av den profesjonelles kroppslige empati i møte med den andre og relasjoner kjennetegnet av involvering.

Mulige spm til diskusjon: Gir dette mening i denne konteksten? Overførbart til andre kontekster?

Releasing the Power of Users: User Motivation in a Living Lab User Panel

<https://www.uis.no/en/research/releasing-the-power-of-users>

Kristi Bjørnes Skeie¹, Hong Huang¹, Catharina Margaretha Van Leersum², Johan Van der Zwart², Elin Merethe Oftedal¹

¹*University Of Stavanger, Stavanger, Norway*, ²*University of Twente, Twente, Netherlands*

Background: This paper describes a qualitative study on the practical implementation of Responsible Research and Innovation (RRI), with attention to the key RRI dimension, stakeholder inclusion. Inclusion can be facilitated in open innovation ecosystems like Living Labs, which through network and expertise bring together stakeholders to innovate.

A Living Lab for health and welfare technology has a newly established user panel, consisting of older adults. The aim of this paper was to explore how these members of the living lab user panel are motivated to participate in innovation processes. Motivation is key to engagement and creativity during innovation activities, as well as recruitment and retention of panel members. Innovation activities are organized by the Living Lab with the goal of finding problems and needs, generating ideas, developing and testing solutions.

Method: Two focus group sessions were held with six panel members in each session. The discussion was centered around three stages of participation in innovation activities, namely before, during, and after participation. Further qualitative data collection is planned from a user panel in the Netherlands.

Results: The preliminary results suggest that participants have various motivational preferences before, during, and after participating in innovation activities. Before, issues like recruitment channels and information needs are highlighted. During, it is important to create a trusting environment, promote ownership of the innovation process, ensure that participants feel that they are benefitting from participating, and provide sufficient information about the purpose of innovation. After, participants emphasized the wish for follow-up about their contribution to the innovation process.

Discussion and conclusion: Typically, participants in innovation activities are incentivized with monetary rewards such as gift cards. This study suggests that the innovation activity itself can be made rewarding and motivating.

This paper contributes to the field of RRI by incorporating motivation into the methodological approach to innovation.

Hva er suksesskriteriene for å lykkes med tjenesteinnovasjon? Og hvor viktig er brukermedvirkning i prosessen?

Tone Skår, Kari Øritsland

Dette er en del av TTO Helsenettverk, et felles helseprosjekt mellom teknologioverføringskontorene (TTO-ene) i Norge; Inven2, VIS - Vestlandets Innovasjonsselskap, NTNU Technology Transfer, Validé, Kjeller Innovasjon, Norinnova, Aleap, Høgskolen i Molde, Ard Innovation, Innoventus Sør.

TTOene er tilknyttet universitetene, samt de store universitetssykehusene, og flere andre. Fellesnevneren er oppdraget med å bidra til at kunnskap og nye idéer blir til fremtidens løsninger, både forskningsdrevet innovasjon og utfordrings/behovsdrevet innovasjon. Vi legger til rette for at etablert næringsliv, forskere, gründere, studenter og publikum møtes, og tilfører samfunnet nye og bedre tjenester, produkter og arbeidsplasser.

Utgangspunktet for arbeidet er 7 case fra alle TTOer som har deltatt i "arbeidspakke 5 Tjenesteinnovasjon og brukermedvirkning", + 2 «eksterne case» fra Norge og England. Casene er analysert i detalj, og deretter har vi hatt workshops med fasilitering av designbyrået EGGS, og løftet blikket for å definere «best case» praksis på basis av våre felles erfaringer.

Dette er et «nytt felt» for de fleste TTOér, og det er Validé og VIS som har jobbet mest med dette. Vi vil gjerne illustrere med noen av casene som eksempel.

Tjenesteinnovasjon er kjennetegnet av at startpunktet er behov hos brukergrupper (derav er brukermedvirkning helt sentralt) – ikke teknologi. Når behovet er forstått og løsningen er prototypet på et veldig tidlig stadium, samt «verifisert» ønsket av brukerne, velges relevant teknologi/muliggjørende teknologi for videre realisering og utvikling av løsningen.

I helsetjenesten er det typisk at denne type initiativ oppstår blant helsepersonell (ikke forskere) og pasienter/pårørende. Mange oppstartsselskap jobber også etter denne metodikken.

Vi skal ferdigstille "best practice" anbefaling innen 31. mars. Vi ser at disse suksesskriteriene kan være nyttig for langt flere enn oss som jobber i TTOene. Kan vi inspirere og utfordre innbyggere, helsepersonell og forskere til å lage bedre tjenester sammen, og få til reell involvering?

Foredragsholder(e) fra Vestlandets Innovasjonsselskap AS, Thormøhlensgate 50, 5006 Bergen, Norge:
Kari Øritsland | VIS (visinnovasjon.no)
Tone Skår | VIS (visinnovasjon.no)

Framtidsverkstäder som metod för stärkt brukarmedverkan och kunskapsutveckling

Ylva Spånberger Weitz¹

¹Stockholms Universitet, Institutionen För Socialt Arbete, Stockholm, Sverige

Presentationen bygger på ett projekt där vi använt framtidsverkstäder (future workshops) som metod, både för att stärka brukarmedverkan i praktiken och för att undersöka socialarbetares uppfattningar om hinder och möjligheter för brukarmedverkan i socialtjänsten. Projektet kan ses som en form av aktionsforskning där ett utvecklingsarbete (att stärka brukarmedverkan i praktiken) kombineras med en vetenskaplig strävan efter att förstå hinder och möjligheter för brukarmedverkan ur ett professionellt perspektiv.

Framtidsverkstäderna byggde på olika brainstorming-tekniker där deltagarna arbetade fokuserat, både muntligt och skriftligt, för att identifiera och kartlägga utmaningar i arbetet med brukarmedverkan samt föreslå och prioritera lösningar för att komma tillrätta med de identifierade utmaningarna. Det skriftliga material som producerades under framtidsverkstäderna låg därefter till grund för den vetenskapliga studien. I presentationen redogörs för projektets genomförande samt för resultat både från utvecklingsarbetet och från studien. De utmaningar för brukarmedverkan som identifierades handlade om organisatoriska hinder, attityder och bristande kunskap hos personalen, samt attityder och bristande förmågor hos brukarna. Lösningar som föreslogs handlade om att arbeta för strukturella förändringar som stödjer brukarmedverkan, ökad samsyn och förändrade attityder gällande brukarmedverkan hos personalen, samt bättre tillgänglighet exempelvis i form av tydligare information och utökade öppettider. Ett år efter framtidsverkstäderna hade vissa arbetsgrupper uppnått tydliga resultat utifrån de identifierade lösningsförslagen medan andra arbetsgrupper inte hade fullföljt det planerade arbetet, bland annat på grund av omständigheter så som hög personalomsättning och ökad arbetsbelastning under pandemin. Samtidigt framkom att förändrade förutsättningar under pandemin också hade medfört nya arbetssätt som delvis kunde stärka brukardelaktigheten och som deltagarna ville arbeta vidare med att utveckla även efter pandemin. Diskussionsfrågor: Vilka förändringar behövs för att stärka brukarmedverkan i socialtjänstens arbete? Hur kan utvecklingsarbete och forskning kombineras för att gynna både ett lärande i den lokala praktiken och en spridning av praktisk kunskap utanför den lokala kontexten?

Moglegheiter og utfordringar med barn og unge sin kollektive medverknad i barnevernet

Merete Tunestveit¹

¹Høgskulen på Vestlandet / Western Norway University Of Applied Science, Sogndal, Norge

Presentasjonen utforskar mogelegheiter og utfordringar med barn sin kollektive medverknad i barnevernet, og er basert på empiri frå aksjonsforskningsprosjektet Forskingssirkel for barn sin medverknad i barnevernet. Forskingssirkelen var eit samarbeidsprosjekt mellom tre interkommunale barnevernstenester og to forskarar frå Høgskulen på Vestlandet der målet var å betre praksis for barn sin medverknad i barnevernet. Utgangspunktet var at unge skulle inviterast med som deltakarar i forskingsirkelen, men det viste seg etter kvart at deltakarane frå barnevernet og dei unge sjølv hadde svært forskjellige syn på det at unge skulle delta i dette utviklingsarbeidet. Deltakarane frå barnevernet hadde ei haldning til at unge ikkje skulle belastast med å delta i eit slikt fagutviklingsprosjekt, og ville beskytte barna mot det dei oppfatta som overlast. Annan forskning viser òg at denne proteksjonistiske og paternalistiske haldninga til barn er eit leiande syn på barn i praksisfeltet.

Dei unge som vi intervjuar og hadde dialogkonferansar med (utanfor forskingsirkelen), var på si side tydelege på at dei ville ha vore med om dei hadde spurt. Motivasjonen deira var at andre skulle oppleve ei betre barnevernteneste enn dei sjølv hadde gjort, at dei kunne møte andre i same situasjon, og at dei gjerne ville bli oppfatta som andre ungdomar og bestemme sjølv kva dei ville vere med på. Barn har etter internasjonale menneskerettar og nasjonale lovgjevnader rett til å verte høyrde og ha innflytelse på forhold som er viktige for dei i samfunnet. Dei treng likevel at vaksne legg til rette for at barna sine stemmer når fram, både på lokalt og nasjonalt nivå. Ut frå eit barneperspektiv som ser barn som subjekt og aktørar med rettigheter til deltaking argumenterer eg for at barneverntenestene må sette fokus på å involvere barn og unge i tenesteutvikling og ta initiativ til å spørje om dei unge vil delta i kollektiv medverknad.

A

Angelskår, Berit 26

Askheim, Ole
Petter 14

B

Bartoszko, 2, 1
Aleksandra
Bashir, Mahamed 20
Beyene, Lise 3

Borge, Lars 20
Bromark, Kristina 6
Bruland Selseng, 13
Lillian

C

Chalachanová, 15
Anna

E

Eide, Liv Bodil 27, 24

Erlandsson, Sara 9

F

Fernandes 10
Guilherme, Arian

Follevåg, Brit-Marie 13

G

Grim, Katarina 32

H

Havnes , Ingrid 31
Huang, Hong 23

Håvard, Aaslund 30

J

Jørgensen, Tone 13, 17

K

Kjørstad, Monica 10

L

Lid, Inger Marie 15
Lindberg, Lars 21
Lofthus, Ann-mari 4

Lundquist, Rune 14
Luteberget, Laila 18

M

Markström, Urban 32
Midttun, Anne Linn 16

Møgster, Birthe 8
Mølgaard, 17
Emmerense

N

Natland, Sidsel 29
Nirmalarajan, 19
Liesanth
Njøs, Berit Marie 13

Njøs, Berit Marie 17
Näslund, Hilda 32

O

Oftedal, Elin 23
Merethe

P

Paluga, Peter 18

Pettersen, Henning 14

R

Reime, Monika 8
Alvestad

Rynning, Kjetil 20
Hansen

S

Schön, Ulla-karin 5
Selseng, Lillian 11
Bruland
Sjåfjell, Tommy 31
Skarsaune, Synne 22

Skeie, Kristi Bjørnes 23
Skår, Tone 28

Spånberger Weitz, 7
Ylva
Syrstad , Ellen 30

T

Tronstad, Åsfrid 17

Tunestveit, Merete 25

V

Van der Zwart, 23
Johan

Van Leersum, 23
Catharina
Margaretha

Ø

Øritsland, Kari 28